

Tanulmány az időskorúak munkaerő-piaci helyzetéről az EU-ban, illetve a partnerországokban

Az előregedő népesség és a demográfiai változások jelentik azokat a főbb kihívásokat, amelyekkel a társadalomnak szembe kell néznie a következő években. Olyan fogalmakat kell beépíteni a kormányzatok, a munkáltatók és más releváns szereplők irányelveibe és kezdeményezéseibe, mint az ezüstgazdaság és az élethosszig tartó tanulás. Az életkormenedzsmentnek, mint eszköznek – amelynek célja a vállalaton belüli összes korcsoportot érintő humán erőforrás fejlesztése – az egyes szervezetekben alkalmazott elvek részévé kell válnia.

A SILVER partnerség egyik eredménye az EU munkaerő-piacán jelenlévő, időskorúakról szóló átfogó tanulmány kidolgozása volt. A tanulmány áttekintést nyújt arról, hogy mi az az ezüstgazdaság, milyen az időskorúak általános helyzete és részvétele a munkaerő-piacon, és melyek azok a korlátok és akadályok, amelyekkel a munka világában szembesülnek. A tanulmány áttekintést nyújt az ezüstgazdasággal és az időskorúak munkaerő-piaci re-integrációját érintő irányelvekkel és kezdeményezésekkel kapcsolatban, uniós szinten és a partnerországokra vonatkozóan is. Az átfogó tanulmány a SILVER projektben lekérdezett kérdőívek és kerekasztalok eredményeit is ismerteti a következtetésekkel és az ajánlásokkal együtt. A következő fejezet egy kivonatot a tanulmányból, amelyet a projekt során dolgoztunk ki. A tanulmány angolul a projekt weboldalán www.silver-skills.eu is elérhető. A tanulmány kivonatai az egyes partnerek nyelvén (francia, magyar, holland, szlovák) is elérhetők a projekt weboldalán.

Mi az az Ezüstgazdaság?

A döntéshozók sok éve dolgoznak Európában az előregedő népesség jelentette társadalmi kihívások kezelésén. Eleinte az egészségügyre, a gondozásra és a nyugdíjakra fordított állami kiadások rövid-, illetve hosszútávon való fenntarthatóságát helyezték előtérbe. Ezt a szempontot azóta kibővítették, és az előregedő népesség kihívását átfogóbban kezelik.

Az Ezüstgazdaság az általános gazdaság azon része, amely az idősebb felnőttek (az 50 év feletti népesség) igényeinek és szükségleteinek szempontjából releváns. Magában foglalja az állami és magánszektorban az idős emberek számára releváns áruk és szolgáltatások előállításával, fogyasztásával és kereskedelmével kapcsolatos gazdasági tevékenységek teljes körét.

Ha független nemzetek körében rangsorolunk, akkor az európai Ezüstgazdaság jelenleg a harmadik legnagyobb gazdaság a világon, csupán az USA és Kína előzik meg. Ez pedig csak tovább fog növekedni.

A hivatalos népesedési előrejelzések azt mutatják, hogy az Ezüstgazdaság az egész EU-ban folyamatosan bővülni fog a következő 10 év folyamán. 2025-ig évente kb. 5%-kal bővíthet,

akár 5.7 trillió €-ra. Az európai Ezüstgazdaság hozzájárulása a GDP-hez 2025-re eléri majd a 6.4 trillió €-t és a 88 millió munkahelyet. Ez az uniós GDP 32%-ának, s az unió foglalkoztatásának 38%-ának felel meg.

Az 50 év feletti a munkaerő-piacon

Az Eurostat által az EU 28 tagállamában végzett munkaerő-felmérés során szerzett adatok alapján 2018. 4. negyedévében 225.171.700 ember foglalkoztatott a 15-64 év közöttiek korcsoportjában. Ebből a létszámból a munkaerő csaknem 31%-a az 50-64 év közöttiek korcsoportjából került ki (69.491.500 fő). S az előrejelzés az, hogy az 50 év feletti népesség aránya nőni fog a jövőben.

Amikor a foglalkoztatási mutatóról beszélünk, a 25-49 év közöttiek korcsoportjához képest, ahol a foglalkoztatási ráta 80,8%, az 50-64 év közöttiek korcsoportban ez csak 66,7%.

2018-ban az EU népességének közel egyötöde (19,7%) 65 éves és afeletti volt. [1]

2018-ban az uniós tagállamokban a fiatalok legmagasabb arányát a teljes népességhez viszonyítva Írországból mutatták ki (20,8 %), míg a legalacsonyabb arányokat Olaszországban (13,4 %) és Németországban (13,5%) jegyezték fel. Ami pedig a 65 év felettieknek a teljes népességhez viszonyított arányát illeti, Olaszországban (22,6%) és Görögországban (21,8%) volt a legmagasabb az arány, míg Írország volt a legalacsonyabb (13,8%).

A 80 év felettieknek a teljes népességhez viszonyított aránya 2100-ra több mint a kétszerese lesz, eléri majd a 14,6%-ot.

A folyamatosan alacsony születési mutatók és a magasabb várható élettartam átalakítják a 28 EU tagállam életkor-piramisának alakját: a legfontosabb változás valószínűleg egy sokkal idősebb népességstruktúra felé való elmozdulás lesz, egy olyan fejlődés, amely már számos EU tagállamban látható.

Ennek eredményeképpen a munkaképes korú emberek aránya a 28 uniós tagállamban csökken, míg a nyugdíjasok viszonyoztszáma nő. Az idősebb embereknek a teljes népességhez viszonyított aránya jelentősen növekedni fog a következő évtizedekben, mivel a háború utáni népességrobbanás idején született generáció nagyobb része eléri a nyugdíjaskort. Ez pedig többéletterhet ró a munkaképes korú emberekre annak érdekében, hogy biztosítva legyen az előregedő népesség számára szükséges különféle szolgáltatásokra fordítandó szociális költségvetés.

Amikor számba vesszük azokat a kihívásokat, amelyekkel az idősebb embereknek szembe kell nézniük, fontos megjegyezni, hogy az 50 év feletti népesség nem egy homogén csoport. E csoporton belül sokan még dolgoznak és még sok éven át dolgozni is fognak, míg mások már nyugdíjasok. Azok számára, akik nyugdíjasok, a foglalkoztatás megszűnése gyakran egy nagyobb életesemény. Bár maga az esemény hasonló, a hatások az egyén állapotától és körülményeitől függően nagyon különbözőek lehetnek.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 6 meghatározó területet ismertet, amelyeket a növekvő uniós Ezüstgazdaság kihívásainak és lehetőségeinek bemutatására használ:

Egészségügyi és szociális szolgáltatások

Az ápolás minőségének és megfizethetőségének javítása érdekében a gondozási-, egészségügyi- és szociális szolgáltatásokat integrálni kell, és jobban össze kell hangolni. A 65 év felettek aránya az EU-ban a 2015-ben mért 28%-ról 2060-ra várhatóan 50%-ra nő majd.

Jelentősen nőni fog a következő évek során az EU-ban azoknak a 65 év feletteknek a száma, akiknek (tartós) ápolásra lesz szükségük, ez pedig közvetlen nyomást gyakorol az egészségügyi rendszerre. A szociális ágazat hasonlóképpen nyomás alá kerül, mivel az életkor előrehaladtával az emberek mobilitása és fizikai teljesítő képesség egyre korlátozottabbá válik, és kiegészítő támogatásra van szükségük a napi feladatok elvégzéséhez.

Magatartási tényezők

Az olyan magatartási tényezők, mint az egészséges táplálkozás, a testmozgás, valamint a gyógyszerek használata kulcsfontosságúak az aktív és egészséges élethez.

Unió-szerte jelentősen nőtt a várható élettartam: a születéskor várható élettartam átlagosan 78 év a férfiaknál és közel 84 év a nőknél. 65 éves korban a várható élettartam azonban 18 év a férfiaknál és 22 év a nőknél, ami 8,6 évnyi várható egészséges életet jelent mindkét esetben (Eurostat, 2014). Ez azt jelenti, hogy átlagosan a 65 évnél idősebb emberek várhatóan hátralévő éveiknek csak kevesebb, mint felét élhetik le jó egészségben. Azaz, a várható élettartam viszonylag gyorsan nőtt, ezzel szemben viszont az egészségesen leélt életévek száma nagyrészt stagnált Európában. Az aktív és egészséges öregedéshez kapcsolódó uniós és globális piac ezért jelentős és várhatóan bővülni fog.

Személyi tényezők

Az aktív öregedés személyi meghatározó tényezői közé sorolhatók azok a biológiai és genetikai jellemzők, amelyek meghatározzák azt, hogy egy személy hogyan öregszik, valamint az olyan pszichológiai tényezők is például, mint a kognitív képesség.

Van piacuk azok az idősebb embereknek szánt kognitív tréningeknek, amelyeknek célja a memória javítása, ezáltal közvetetten idősebb felnőtt az önálló életvitelének elősegítése. Van piaca annak a személyre szabott gyógyászatnak és táplálkozási tanácsadásnak is, amely segíti az aktív és egészséges öregedést. Sőt, az új integrált technológiák és/vagy viselhető technikák fejlődése felhasználható arra, hogy információkat gyűjtsünk az egyén egészségéről és állapotáról, s tanácsokkal lássuk el őt és tovább javítsuk az állapotát és jó közérzetét.

Fizikai környezet

A fizikai környezet magában foglalja a közlekedést és a lakhatást is. Az idősebb felnőttek mozgásképessége néha korlátozott, amely elszigetelődéshez és kirekesztődéshez vezet. A rendelkezésre álló közlekedési szolgáltatások közül sok ingyenes. Az előregedő népesség eredményeképpen, ezek az önkéntes szolgáltatások egyre inkább nyomás alá kerülnek, s fennáll a veszély, hogy az idősebb emberek, különösen a távolabbi területeken élők egyre elszigeteltebbekké válnak. Sőt az életkor előrehaladtával azok a jellemzők, amelyeknek egy otthoni környezetnek meg kell felelnie, drasztikusan változhatnak. Jelenleg sok otthon nem úgy építenek meg, hogy az alkalmazkodni tudjon az ilyen változásokhoz, és okos otthon megoldásokat sem tartalmaznak. Ennek eredményeképpen sok idősebb ember olyan házakban és lakásokban él, amelyek felesleges akadályokat gördítenek az időskori önálló élet elé.

A tömegközlekedési rendszer kínálatának az önvezető/vezető nélküli autók, valamint a tömegközlekedés segítségével történő bővítése által elő lehet segíteni az idősebb emberek mobilitását. Ez a rendszer hozzájárulhat a foglalkoztatáshoz való hozzájutás elősegítéséhez is, lehetővé téve ezáltal idősebb felnőttek számára azt, hogy hosszabb időn át járuljanak hozzá a munkaerő-piachoz. Az adaptálható és okosotthon megoldások jobban segíthetik az idősebb emberek önálló életének támogatását.

Társadalmi meghatározó tényezők

Az Aktív Öregedésnek a társadalmi környezethez kapcsolódó meghatározó tényezői közé tartoznak az oktatási és képzési lehetőségek, valamint a társadalmi részvétel.

A felnőttoktatás és a felnőttképzés hozzájárulhat az idősebb emberek foglalkoztathatóságának növeléséhez. Ez pedig azt jelentheti, hogy az idősebb felnőttek vissza tudnak térni a foglalkoztatásba és hosszabb időn át tudnak termelékenyebbé válni. Az idősebb embereknek az oktatásból és a képzésből fakadó más előnyei közé tartoznak a mentális egészségi előnyök, a fokozott szocializáció, valamint a közösséggel folytatott párbeszéd, amely kisebb társadalmi elutasítottsághoz és ehhez kapcsolódó egészségügyi és jóléti kihívásokhoz vezet.

Az idősebb emberek érdeklődési köreire és szükségleteire szabott tevékenységek (ideértve a turizmust) rendelkezésre állása is pozitív hatást gyakorolhat az illető jó közérzetére.

Gazdasági meghatározó tényezők

Az Aktív Öregedés gazdasági tényezőinek meghatározói a jövedelem, a munka, valamint a szociális védelem.

Sok idősebb ember szeretne dolgozni, bár különböző mértékben, de gyakran nem tud dolgozni a jelenlegi jogi és fizikai környezetben. Az 50 év feletti korcsoport jelentős hányada évekkal a hivatalos nyugdíjba vonulási életkor előtt elhagyja a munkaerő-piacot. Számos ágazatban hiány van ugyanakkor magasan képzett dolgozókból, ahol az idősebb emberek a nyugdíjaskor után hasznosan működhetnének közre.

Az 51-65 év közötti népesség átlagosan rendelkezésre álló jövedelme a legtöbb uniós országban átlag feletti (pl. Olaszországban az 51-64 év közöttiek átlagosan rendelkezésre álló jövedelme 23.000 €, míg az átlagosan rendelkezésre álló jövedelem 20.000 €. (OECD statisztika, 2103). A nyugdíjas korú népesség átlagosan rendelkezésre álló bevétele általában alacsonyabb, mint az összes korcsoport átlagosan rendelkezésre álló jövedelme.

Az idősebb vállalkozók számának növelése számos az 50 év feletti korosztályba tartozó ember által tapasztalt problémára kínál megoldásokat. Sokan közülük szívesebben próbálják ki magukat saját vállalkozás indításában, mintsem, hogy megpróbáljanak elhelyezkedni egy munkáltatónál. Vezetői tapasztalatuk, szakmai hálózataik és szélesebb körű erőforrásaik révén, e 'harmadik kori vállalkozók' képesek arra, hogy felrázzák a piacokat és arra sarkallják az érintetteket, hogy jobban teljesítsenek. Az, hogy e személyeket teljes egészében a munkaerő-piacon tartják, szintén szélesebb körű társadalmi hatást fejt ki.

Az Ezüstgazdaságnak a politikai kezdeményezésekhez és programokhoz kapcsolódó skálája

Az Európa 2020 stratégia arra szólítja fel előregedő társadalmunk polgárait, hogy aktívan és önállóan éljenek annak érdekében, hogy hosszabban élhessenek és továbbra is járuljanak hozzá a gazdasághoz és a társadalomhoz. Az Ezüstgazdaság az új álláshelyekkel, növekedéssel, beruházásokkal és az ipari alap erősítésével kapcsolatos Bizottsági prioritásoknak is jól megfelel.

Aktív Idősödés Index (AAI)

Az Aktív Idősödés Index az Aktív Öregedés és a Generációk közötti Szolidaritás Európai Éve 2012 egyik eredménye, amelyet az Egyesült Nemzetek Szervezetének Európai Gazdasági Bizottságával (UNECE) dolgoztak ki. Ez egy olyan összetett mutató, amely arra a hozzájárulásra összpontosít, amit az idősebb emberek tesznek a társadalomért, s így az előregedő társadalmakban működő magas szintű jóléti követelmények fenntarthatóságára helyezi a hangsúlyt. Az AAI olyan forrásokból használ fel adatokat, mint az Eurostat (Munkaerő-felmérés, Bevételekről és Életkörülményekről szóló Statisztikák – EU-SILC), valamint az Európai Alapítvány. (Európai Életminőség Felmérés). Az AAI-nak négy fő területe van, amelyek 22 indikátorból állnak:

- Foglalkoztatás (foglalkoztatási ráta 55-59, 60-64, 65-69, 70-74);
- Társadalomban való részvétel (önkéntes tevékenységek; gyermekek, unokák nevelése, idősebb felnőttek gondozása ; politikai részvétel);
- Önálló, egészséges és biztonságos élet (testedzés, egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés, önálló élet, pénzügyi biztonság (3 indikátor), fizikai biztonság, élethosszig tartó tanulás);
- Az aktív öregedésre való képesség és azt lehetővé tevő környezet (hátralevő élettartam 55 éves korban, várható egészséges élettartam-hányad 55 éves korban, mentális jólét, infokommunikációs eszközök használata, társas kapcsolatok, iskolai végzettség).

EUNAAPA

Az Idősödéssel és a Testmozgással kapcsolatos Intézkedések Európai Hálózatának célja az idősek számára a bizonyítékon alapuló testmozgás elősegítése.

<http://www.eunaapa.org/>

HASIC

Az Internet és a Közösség által Támogatott Egészséges Öregedés – képessé tenni Európában az idősebb embereket arra, hogy egészséges életet éljenek. (étrend, testmozgás, közösségben való részvétel).

<http://www.hasicproject.eu/en>

Az Európai Innovációs Partnerség az Aktív és Egészséges Öregedésért

Az Európai Innovációs Partnerség az Aktív és Egészséges Öregedésért (EIP AHA) az EU2020 stratégia a fenntartható növekedésért és munkahelyekért 5 Európai Innovációs Partnerségének egyike. Európai szinten egyesíti a (technológiai és rendszer)innováció elérésén dolgozó releváns szereplőket, segít új álláshelyek megteremtésében, valamint az Aktív és Egészséges Öregedés Iparágának fejlődésében, elősegítve ezáltal az európai ipar versenyképességét ezen a gyorsan növekvő, globális piacon.

https://ec.europa.eu/eip/ageing/home_en

SHARE

Az *Egészségre, Öregedésre és Nyugdíjba* vonulásra Vonatkozó Európai Felmérés multidiszciplináris és nemzetközi paneladatbázis, amely mintegy 140.000, 50 éves vagy idősebb egyén egészségi állapotáról, társadalmi-gazdasági helyzetéről és családi hálózatáról szóló adatokból áll. A SHARE 27 európai országra és Izraelre terjed ki. <http://www.share-project.org/home0.html>

ECVET

ECVET az idősgondozásért. Az ECVET egy olyan kezdeményezés, amelynek célja a gazdaság egyes szektorain belüli európai együttműködés elősegítése annak érdekében, hogy a munkaerő-piaci szükségletek szempontjából fejlesszék a szakmai készségeket annak érdekében, hogy többen tudjanak piacképes készségeket elsajátítani. Az ECVET az Idősgondozásért Projekt (EFEC) javítja a képességek összehasonlíthatóságát, átláthatóságát és kölcsönös elismertségét a hat partnerországban, és végrehajtja az ECVET elveit az idősgondozási munkában. Az EFEC célja, hogy új, a munka világának szükségletein alapuló oktatási rendszert dolgozzon ki az idősgondozás számára annak érdekében, hogy megkönnyítse az ECVET végrehajtását a szociális gondozásban és az egészségügyben.

<http://www.ecvet-toolkit.eu/>

[1] A 28 EU tagállam népességét 2018.január 1-jén 512,4 millióra becsülték. A 28 EU tagállam népességének 15,6%-át a fiatalok (0-14 év közöttiek) tették ki, míg a munkaképes életkorúnak tekintett személyek(15-64 év közöttiek) a népesség 64,7%-át jelentették. Az idősebb személyeknek (65 évesek és afelettieknek) 19,7%-os hányaduk volt (ez egy 0,3 százalékpontos emelkedés az előző évhez képest, és egy 2,6 százalékpontos emelkedés a 10 évvel korábbihoz képest).

Ezt a projektet az Európai Bizottság támogatásával finanszírozták. Ez a kiadvány csupán a szerzők nézeteit tükrözi, és a Bizottság nem vonható felelősségre az abban foglalt információk bármilyen felhasználásáért.

Az Európai Unió
Erasmus+ programjának
társfinanszírozásával